

Αμαρτία και προπατορικό αμάρτημα

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Η εργασία του φιλόλογου κ. Ηρακλή Ψάλτη σχετικά με τα θέματα της αμαρτίας και της λύτρωσης στο έργο του Γ. Βιζυηνού, από την άποψη της Ορθόδοξης Θεολογίας (προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=89780>) συνεχίζεται με την οριοθέτηση της έννοιας του προπατορικού αμαρτήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Η ΑΜΑΡΤΙΑ

Η αμαρτία αποτελεί θεμελιώδη έννοια της θεολογικής σκέψης και αναζήτησης, αφού συνδέεται άρρηκτα με την ανθρωπολογία, την κοσμολογία, τη Χριστολογία και τη σωτηριολογία. Απασχόλησε συστηματικά τους Πατέρες και τους Εκκλησιαστικούς συγγραφείς από τους πρώτους αιώνες της σύστασής της Εκκλησίας μέχρι και την εποχή μας. Οι προσεγγίσεις που έγιναν δεν οδήγησαν πάντα σε ομοφωνία απόψεων, επειδή το ζήτημα είναι πολυεπίπεδο και δυσπροσπέλαστο.

Η ετυμολογική «επίσκεψη» των ονομάτων, η οποία εξακολουθεί να αποτελεί και σήμερα «σοφία πρώτη», σύμφωνα με τον κυνικό φιλόσοφο Αντισθένη (445-360 π. Χ)[6], μπορεί να μας δώσει αρχικά μια στερεότερη βάση προσέγγισης. Οι κρίσιμοι όροι οι οποίοι θα μας απασχολήσουν είναι: δημιουργία, αμαρτία, κακό, διάβολος/σατανάς, προπατορικό αμάρτημα, κόλαση και παράδεισος. *Δημιουργία* είναι η διαδικασία κατασκευής ενός πράγματος ή υλοποίησης μιας ιδέας ή ενός σχεδίου, η εξάσκηση της τέχνης του δημιουργού και θεολογικά η κτίση του κόσμου, του σύμπαντος, το σύνολο των δημιουργημάτων του Θεού[7] (ετυμ.: δημιουργός < δήμος + έργον = αυτός που δουλεύει για το δήμο σε εργασίες κοινής ωφέλειας[8], αυτός που παράγει έργο ωφέλιμο στον δήμο, στον λαό[9]. *Αμαρτία* είναι σκέψη, πράξη ή ενέργεια που θεωρείται παράβαση του θείου και του ηθικού νόμου, όπως αυτός παρουσιάζεται στη θρησκεία[10].

Το ουσιαστικό αυτό προέρχεται ετυμολογικά από το ρήμα της αρχαίας ελληνικής *άμαρτάνω*, του οποίου η σημασία είναι αποτυγχάνω τού σκοπού, αστοχώ, χάνω κάτι, πλανώνμαι σε κάτι, υποπίπτω σε παράπτωμα (ετυμ.: άμαρτάνω < (πιθανόν) εκ του α στερητικό + μείρομαι = γίνομαι αμέτοχος)[11]. *Κακό* είναι το στοιχείο που αντιβαίνει στους ηθικούς νόμους, ή που προκαλεί συμφορές, (μεταφυσικά) το πνεύμα/ οι δυνάμεις του κακού[12] (ετυμ.: κακόν < ίσως είναι συγγενικό του κακκάω = κάνω τα κακά μου, αποπατώ[13]). *Διάβολος/σατανάς* είναι το πνεύμα του κακού ή η προσωποποιημένη δύναμη των πονηρών πνευμάτων, που απομακρύνουν τον άνθρωπο από το δρόμο του Θεού[14] (ετυμ.: διάβολος < διά + βάλλω = ρίπτω πέραν, διέρχομαι, (μτφ) εμβάλλω έριδα, προκαλώ διάσταση, καθιστώ κάποιον ύποπτο, συκοφαντώ)[15]/ ετυμ.: σατανάς < (εβραϊκά) σατάν/satan = εναντιούμενος αντίπαλος[16], αντίδικος, ο ενάντιος[17]).

Το επίθετο *Προπατορικός* προέρχεται από το ουσιαστικό προπάτορας (ετυμ.: προπάτορας < προ + πάτωρ/πατήρ) και σημαίνει γενάρχης, άρα *προπατορικός* είναι ο σχετιζόμενος με τους προπάτορες. *Προπατορικό αμάρτημα* είναι αυτό της παρακοής, που κατά την Παλαιά Διαθήκη, διέπραξαν οι πρωτόπλαστοι απέναντι στον Θεό και το οποίο στάθηκε η αιτία για διακοπή της επικοινωνίας με τον Θεό και την αποπομπή τους από τον Παράδεισο[18]. Η λέξη *κόλαση* προέρχεται από το

ρήμα κολάζω (ετυμ.: κολάζω < κόλος = βραχύς, κολοβός· αρχικά σήμαινε κολοβώνω, ακρωτηριάζω, αποκόπτω τα άκρα) που σημαίνει βάζω σε πειρασμό, περιορίζω, επιτιμώ[19], τιμωρώ, άρα το παράγωγο ουσιαστικό του σημαίνει την κατάσταση ή και τον χώρο στον οποίο καταλήγουν οι ψυχές των αμαρτωλών μετά τον θάνατό τους, την τιμωρία. Η λέξη *Παράδεισος* έχει ρίζα περσική (ετυμ.: παράδεισος < pardez), που σημαίνει κήπος, είναι και ο κήπος στον οποίο ο Θεός εγκατέστησε του πρωτόπλαστους Αδάμ και Εύα[20].

Θεολογικά η «κατηγοριοποίηση» των αμαρτιών είναι ένα ζήτημα εξαιρετικά σύνθετο. Ιδιαίτερα ο ακριβής προσδιορισμός της οριοθετικής γραμμής του θανάσιμου αμαρτήματος, αφού αυτό είναι τόσο σοβαρό που συχνά αποκόπτει τον άνθρωπο από την Χάρη[21]. Κατ'αρχάς ο ίδιος ο Ιησούς, σύμφωνα με τους Ευαγγελιστές Μάρκο και Λουκά, ορίζει ότι υπάρχει μια αμαρτία η οποία δεν συγχωρείται εις το διηνεκές και αυτή είναι η βλασφημία του Αγίου Πνεύματος[22]. Ο Απόστολος Παύλος (5/15-66/68 μ. Χ.) απαριθμεί δέκα επτά (17) πράξεις, οι οποίες απομακρύνουν τον αμαρτωλό από τη βασιλεία του Θεού (Γαλ. 5, 19-22)[23], ο Ιάκωβος ο αδελφόθεος (1^{ος} μ. Χ) δίνει έμφαση στην φιλαργυρία, την κατάκριση, την ασπλαχνία και την φιληδονία[24], ενώ η επιγραμματική διατύπωση του Αποστόλου Πέτρου (1^{ος} αιώνας μ. Χ.) επισημαίνει ότι η σοβαρότητα μιας αμαρτίας εξαρτάται όχι τόσο από ποια είναι αυτή, αλλά από το πόσο έχει κυριεύσει τον εσωτερικό κόσμο του ανθρώπου[25] (Β' Πέτρ. 2. 19)[26].

[Συνεχίζεται]

[6]«Αντισθένης», Αρχαία γνωμικά στην ψηφιακή διεύθυνση: <http://www.gnomikologikon.gr/catquotes.php?categ=740> (ημερομηνία ανάκτησης: 2-1-2014).

[7]Γ. Μπαμπινιώτης, *Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας* (Αθήνα: Εκδόσεις Κέντρο Λεξικολογίας ε.π.ε., 2002²)σσ.470-471.

[8]Γ. Μπαμπινιώτης, όπ. παρ., σ.471.

[9]Ε. Πατρικίου, «Πρωταγόρας» στο *Αρχαία Ελληνικά Φιλοσοφικός Λόγος Γ' Γενικού Λυκείου Θεωρητική κατεύθυνση* (Αθήνα: Εκδόσεις Ο.Ε.Δ.Β., 2006)σσ.49-91, εδώ σ.82.

[10]Γ. Μπαμπινιώτης, όπ. παρ., σ.132.

[11]Δ. Δημητράκος, *Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης Τόμος πρώτος* (Αθήνα:

Εκδόσεις Αρχαίος Εκδοτικός Οίκος Δημητρίου Δημητράκου α.ε., 1954)σ.311-312.

[12]Γ. Μπαμπινιώτης, όπ. παρ., σ.810.

[13]J.B. Hofmann, «κακός» στο *Ετυμολογικόν λεξικόν της αρχαίας ελληνικής* (Αθήνα: Εκδόσεις Δ. Ν. Παπαδήμας, 2009)σ.148.

[14]Γ. Μπαμπινιώτης, όπ. παρ., σ.477.

[15]Δ. Δημητράκος, όπ. παρ., τόμος τρίτος, σ.1849.

[16]Γ. Μπαμπινιώτης, όπ. παρ., σ.1572.

[17]Δ. Δημητράκος, όπ. παρ., τόμος 8^{ος}, σ.6475.

[18]Γ. Μπαμπινιώτης, όπ. παρ., σ.1487.

[19]Γ. Μπαμπινιώτης, όπ. παρ., σ.915.

[20]Γ. Μπαμπινιώτης, όπ. παρ., σ. 1323.

[21]Αιμιλιανός Μελόης,, «Αμαρτήματα θανάσιμα» στο *Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαιδεία*, τόμος 2^{ος} (Αθήνα: Εκδόσεις Αθαν. Μαρτίνοσ, 1963)σ.248.

[22] Μάρκ 3. 28-30: «'Αμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τὰ ἀμαρτήματα καὶ αἱ βλασφημίαι ὅσας ἐὰν βλασφημήσωσιν. ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ἔνοχος ἐστὶν αἰωνίου κρίσεως· ὅτι ἔλεγον, πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει» καὶ Λουκ 12. 10: «καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται».

[23]Γαλ. 5. 19-22: «φανερὰ δὲ ἐστὶ τὰ ἔργα τῆς σαρκός, ἅτινά ἐστι μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεΐαι, διχοστασίαι, αἰρέσεις, φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν».

[24]Ιακ. 4-5: «ΠΟΘΕΝ πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν; ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε· φονεύετε καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύνασθε ἐπιτυχεῖν· (...) μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες! οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ Θεοῦ ἐστίν; ὃς ἂν οὖν βουλευθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται. ἢ δοκεῖτε ὅτι κενῶς ἡ γραφὴ λέγει, πρὸς φθόνον ἐπιποθεῖ τὸ πνεῦμα ὃ κατώκησεν ἐν ἡμῖν; μείζονα δὲ δίδωσι χάριν· διὸ λέγει· ὁ Θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. Ὑποτάγητε οὖν τῷ Θεῷ. ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν· ἐγγίσατε τῷ Θεῷ, καὶ

ἐγγιεῖ ὑμῖν. καθαρίσατε χεῖρας ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀγνίσατε καρδίας δίψυχοι. (...) Μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων, ἀδελφοί. ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ καὶ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καταλαλεῖ νόμου καὶ κρίνει νόμον· εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκ εἶ ποιητῆς νόμου, ἀλλὰ κριτῆς. εἷς ἐστὶν ὁ νομοθέτης καὶ κριτῆς, ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι· σὺ δὲ τίς εἶ ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον; (...) Αἴγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις· ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν, ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ».

[25]Αἰμιλιανός Μελόης,, ὅπ. παρ., σ.249.

[26]Β΄ Πέτρ. 2. 19: «ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλούμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς· ὧ γάρ τις ἡττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται».